

Yazar(lar) / Author(s)Dr. Mehmet KOCA <https://orcid.org/0000-0002-1218-7007>Malatya Turgut Özal Üniversitesi, Rektörlük,
Malatya - Türkiye

University, Unit, Department, City-Country

e-posta: koca.mehmet@ozal.edu.tr

(Sorumlu Yazar/Corresponding author: Dr.
Mehmet KOCA)**Makale Bilgileri/Article Information**Tür-Type: Araştırma makalesi-Research
article

Geliş tarihi-Date of submission: 29.05.2025

Kabul tarihi-Date of acceptance: 23. 05. 2024

Yayın tarihi-Date of publication: 31. 05. 2024

Hakemlik-ReviewHakem sayısı-Reviewers: İki Dış Hakem-Two
ExternalDeğerlendirme-Rewiev: Çift Taraflı Kör
Hakemlik-Double-blind**Etik/Ethics**Etik beyan- Ethical statement: Bu çalışmanın
hazırlanma sürecinde etik ilkelere uyulmuştur.
Benzerlik taraması- Plagiarism checks
Yapıldı-İntihal.net-Yes-İntihal.net**Çıkar çatışması-Conflict of interest**

Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

The Author(s) declare(s) that there is no
conflict of interest**Finansman-Grant Support**Herhangi bir fon, hibe veya başka bir destek
alınmamıştır.No funds, grants, or other support was
received.**Lisans- License**

CC BY-NC 4.0

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.tr>**Atıf- Citation (Chiago)**Koca, (Mehmet). “Kitap Tanıtımı:
Türklerin Manevi Gücü”. *Anadolu
Mecmuası* c.4, s. 10 (Ağustos, 2025):
48-54.**Book Review: The Spiritual Strength of the Turks****Abstract****Bibliographic Record and the Author**

Title : The Spiritual Strength of the Turks
Author : Claude Farrere
Publisher : Tercüman Newspaper Publications
Year of Publication : 1979
Number of Pages : 230

Claude Farrere (1876–1957) was a distinguished French novelist and essayist, particularly recognized for his sustained engagement with Eastern societies. Born Frederic-Charles Bargone, he served in the French Navy for many years before resigning in 1919 to devote himself exclusively to literature. His election to the Academie Française in 1935 attests to the eminence of his literary achievements. A recurring feature in Farrere’s oeuvre is his admiration for Eastern civilizations and his endeavor to introduce them to Western readerships. Published in 1937, *The Spiritual Strength of the Turks* constitutes one of his most significant works, in which he articulates his observations and reflections on Turkish society with notable clarity. The text underscores his profound spiritual affinity with, and respect for, the Turkish nation.

Keywords: Spiritual Strength, Turkish Identity, Cultural Values, Moral Virtues, East–West Relations

Kitap Tanıtımı: Türklerin Manevi Gücü**Öz****Kitabın Bibliyografik Künyesi ve Yazarı**

Eserin Adı : Türklerin Manevi Gücü
Yazar : Claude Farrere
Yayınevi : Tercüman Gazetesi Yayınları
Yayın Yılı : 1979
Sayfa Sayısı : 230

Claude Farrere (1876–1957), Fransız edebiyatında özellikle Doğu toplumlarına duyduğu ilgiyle bilinen bir romancı ve deneme yazarıdır. Asıl adı Frederic-Charles Bargone olan yazar, Fransız Donanması’nda uzun yıllar görev yapmış, 1919’da ordudan ayrılarak kendini tamamen edebiyata adanmıştır. 1935 yılında Fransız Akademisi’ne seçilmesi, onun edebî başarısının bir göstergesidir. Farrere’nin eserlerinin ortak yönlerinden biri, Doğu toplumlarına duyduğu hayranlık ve bu toplumları Batı’ya anlatma çabasıdır. 1937 yılında yayınlanan *Türklerin Manevi Gücü*, yazarın Türk toplumuna dair gözlemlerinin ve düşüncelerinin en çarpıcı biçimde ifade edildiği eserlerinden biridir. Eserdeki yaklaşım, onun Türk milletine karşı duyduğu derin manevi yakınlığı ve saygıyı gözler önüne serer.

Anahtar Kelimeler: Manevi Güç, Türk Kimliği, Kültürel Değerler, Ahlaki Erdemler, Batı-Doğu İlişkileri,

1. Giriş

Claude Farrere’in kaleme aldığı *Türklerin Manevi Gücü* adlı eser, Türk milletinin tarihsel süreç içerisinde geliştirdiği ahlaki, kültürel ve manevi değerleri konu edinmektedir. Bu eser, yalnızca bir kültürel gözlem veya tarihî anlatı değil, aynı zamanda Batı’nın Doğu toplumlarına, özelde ise Türk milletine yönelik bakışını yeniden şekillendirme amacı taşıırken Türklerin manevi kuvvetini tarihî örnekler ve temsili karakterler üzerinden anlatmaya çalışmaktadır. Farrere’nin bu metni, Türk milletinin tarihsel süreklilik içerisinde taşıdığı değerlerin nasıl bir “manevi güç” hâline dönüştüğünü anlatmakla kalmaz; aynı zamanda bu gücün bireyler, karakterler ve olaylar aracılığıyla nasıl somutlaştığını da örnekler. Kitap, Ankara Antlaşması sonrası Türk-Fransız ilişkilerinin gelişmeye başladığı dönemde kaleme alınmış olup aynı zamanda Batı’nın doğu toplumlarına yönelik ön yargılarını kırmayı amaçlayan bir dostluk elidir. Bu bağlamda, söz konusu eser hem edebî hem de tarihî bir belge işlevi üstlenmektedir.

2. Eserin Konusu ve Yapısı

Türklerin Manevi Gücü adlı eser, isminden de anlaşılacağı üzere Türk milletinin tarihsel süreçte kazandığı ve sürdürdüğü manevi kuvvetin kaynaklarını ve yansımalarını ele almaktadır. Eserde, bireyler üzerinden toplumun bütününe yansıyan ahlaki, kültürel, manevi ve geleneksel değerler anlatılmaktadır. Kitap, yazarın doğrudan gözlemleri, kurgusal hikâyeleri, biyografik anlatıları ve mektuplar biçiminde sunulan bölümleriyle, Türk milletinin ruhsal yapısına dair bütüncül bir bakış açısı sunmaktadır.

Eser üç temel yapıdan oluşur:

Analitik Gözlemler ve Değerlendirmeler: Türk halkının karakteristik özellikleri, Batılı okurlar için tanıtılır.

Temsili Karakterler Üzerinden Anlatılar: Ahmed Cemaleddin Paşa, Arif Bey, Prens Seniha gibi karakterler üzerinden Türklerin değer dünyası tasvir edilir.

Mektuplar ve Hatıralar: Prens Seniha’nın mektupları gibi belgeler, bireysel yaşantılarla toplumsal ruh arasındaki ilişkiyi kurar.

Böylece Farrere’nin eseri hem kurgu hem de gözlem unsurlarını harmanlayarak kültürel bir anlatı üretir.

3. Kitapta “Türklerin Manevi Gücü” Kavramı

Farrere’in anlatımında “manevi güç” yalnızca dini bir kavramla sınırlı değildir; ahlaki duruş, onur, sadakat, tevazu, cesaret, merhamet ve kültürel süreklilikle örülmüş çok katmanlı bir yapıdır. Türklerin zor zamanlarda gösterdiği metanet, bireysel sorumluluk duygusu ve toplum yararına hareket etme eğilimleri, bu kavramın uygulamadaki karşılıklarıdır. Yazar, özellikle savaş dönemlerinde Türk

halkının sergilediği kararlılık ve vakar üzerinden bu içsel gücü somutlaştırır. Farrere, Türklerin manevi gücünü, bin yıllık tarihsel süreç içerisinde oluşmuş ve kültürel süreklilikle taşınmış bir değerler bütünü olarak ele alır. Ona göre bu güç, Selçuklu ve Osmanlı gibi büyük imparatorlukların mirasını taşıyan bu yüzyılın Türklerinde de yaşamaya devam etmektedir. Yazar, bu manevi mirasın kökeninin Anadolu'daki derin tarihlere dayandığını vurgular. Kitapta, “manevi kuvvet”, Türk milletinin sadece geçmişiyle değil, aynı zamanda geleceğiyle de bağ kurabilme yeteneği olarak tanımlanır. Tarihiyle barışık ve kültürel benliğine sadık bir milletin, maddi zenginlikten yoksun olsa dahi ayakta kalabileceğini gösteren en önemli unsur, bu içsel güçtür.

Manevi güç, yazar tarafından sıklıkla Türklerin karakter özellikleri üzerinden tanımlanır: onur, sadakat, vefa, dürüstlük, cesaret, merhamet ve tevekkül gibi nitelikler, bu gücün somut tezahürleridir. Özellikle zayıflara karşı gösterilen merhamet, hayvanlara duyulan şefkat ve adalet duygusu, bu manevi gücün ahlaki zeminini oluşturur. Balkan Savaşları ve Kurtuluş Savaşı gibi kriz dönemlerinde Türk halkının gösterdiği direniş, metanet ve onurlu duruş; yazarın nazarında bu manevi gücün en güçlü kanıtlarıdır.

Kitapta sıkça değinilen bir başka unsur ise, Türklerin Batı etkisine rağmen kültürel kimliklerini koruma çabasıdır. Modernleşme süreci içerisinde dahi geleneksel değerlere sıkı sıkıya bağlı kalmaları, bu manevi gücün hem tarihsel hem de toplumsal bir direnç biçimi olarak işlediğini gösterir. Nasreddin Hoca fıkralarında olduğu gibi halkın pratik bilgeliği, espri anlayışı ve yaşam felsefesi; manevi kuvvetin gündelik hayattaki tezahürüdür. Eserde dikkat çeken bir başka nokta da, kadınların bu manevi gücün taşıyıcısı ve aktarıcısı olarak görülmesidir. Prenses Seniha ve Günay Hanım gibi karakterler üzerinden Türk kadınının, aile yapısını, namus anlayışını ve geleneksel değerleri koruma sorumluluğu işlendiği gibi; kadınların zorluklar karşısında gösterdiği dirayet de manevi kuvvetin bir parçası olarak sunulur.

4. Eserde Yer Alan Temsili Karakterler ve Hikâyeler

Claude Farrere, *Türklerin Manevi Gücü* adlı eserinde, soyut kavramları somutlaştırmak amacıyla çeşitli kurgusal ya da tarihî karakterleri merkeze alır. Bu karakterler aracılığıyla Türk milletinin ahlaki direnci, manevi olgunluğu, geleneksel değerlere bağlılığı ve insani erdemleri gözler önüne serilir. Eserin en öne çıkan figürlerinden biri, “Ahmed Cemaleddin Paşa”dır. Yazar, bu karakter üzerinden Türklerin zekâsını, onurunu, diplomatik yeteneklerini ve dirayetli karakterini anlatır. Paşa, yalnızca Osmanlı aristokrasisinin bir temsili değil; aynı zamanda Türk milletinin köklerinden aldığı manevi gücün modern dünyadaki yansımasıdır. Madrid'deki görevleri, Fransa Kralı I. François'yı (Fransuva) kurtarması ve uluslararası diplomatik başarıları, onun yalnızca tarihî değil etik bir figür olarak da öne çıktığını gösterir. Paşa'nın olaylara yaklaşımı, düşmanlarına karşı bile haysiyetli tutumu ve zor zamanlardaki sarsılmaz tavrı, eserin manevi mesajlarının merkezinde yer alır.

Kitapta yer alan “Üç Türk Şehidi” bölümü, manevi gücün ölüm karşısındaki vakar ve teslimiyet hâliyle nasıl somutlaştığını gösterir. Haksız yargılanan ve idama mahkûm edilen bu üç askerin, mahkeme sırasında sergiledikleri metanet, adaletsizlik karşısında boyun eğmemeleri ve inançlarından taviz vermemeleri; Türk milletinin ruhani gücünün evrensel bir simgesi hâline gelir. Bu anlatı, aynı zamanda Batı’nın ön yargılı bakış açılarına da bir cevap niteliğindedir. Cesur ama merhametli, mağdur ama mağrur bu karakterler aracılığıyla Farrere, Türk halkının manevi büyüklüğünü gözler önüne serer.

Arif Bey karakteri, geleneksel değerlerle modern dünyanın çatışması arasında sıkışmış bir bireyi temsil eder. Sadakat, dürüstlük ve ahlaki duyarlılık gibi erdemlerle donatılmış bu karakter, Batılı yaşam tarzlarına karşı içsel bir mücadele verir. Farrere, bu figür aracılığıyla kültürel çözülmenin eşiğinde duran bir toplumun, öz değerlerine tutunarak varlığını nasıl sürdürdüğünü sorgular.

Prences Seniha’nın mektupları, yalnızca bireysel bir aşk hikâyesinin izlerini taşımaz; aynı zamanda dönemin sosyo-politik atmosferine dair önemli gözlemler de içerir. Onun mektupları, Türk kadınının eğitilmiş, zarif ve dirayetli doğasını simgeler. Farrere, Seniha üzerinden hem bir kadın karakter yaratır hem de Türk toplumunun savaşlar, işgaller ve kültürel dönüşümler karşısındaki direncini yansıtır. Bu karakterdeki incelikli gözlem yetisi ve duygusal derinlik, yazarın manevi gücü yalnızca erkekler üzerinden değil kadınlar aracılığıyla da nasıl ördüğünü göstermektedir.

İstanbul sokaklarında geçen hayvan hikâyeleri, Türklerin yalnızca insanlara değil diğer canlılara da duyduğu saygı ve şefkati vurgular. Türk kedilerinin insanlardan kaçmaması, sokaklarda hayvanlara kötü muamele edilmemesi gibi gözlemler, toplumsal merhametin ve içsel huzurun bir yansımasıdır. Bu küçük hikâyeler, Türk karakterinin bir başka boyutunu ortaya çıkarır: sessiz bir adalet ve evrensel bir empati duygusu ile şekillenen, derinlemesine insani bir anlayış.

5. Yazarın Bakış Açısı ve Eserin Yazılış Amacı

Claude Farrere’in *Türklerin Manevi Gücü* adlı eseri, sadece bir edebî ya da tarihî metin değil; aynı zamanda kültürel empati ve karşılıklı anlayışa dayalı bir diplomasi metni olarak da değerlendirilebilir. Farrere, eseri boyunca Batı’nın Doğu’ya, özellikle de Türk milletine yönelik ön yargılarına karşı eleştirel bir tutum sergiler. Ona göre Türkler, Avrupa’nın “yabancı ve egzotik” ötekisi değil; derin bir tarihî bilinç, köklü bir ahlak sistemi ve sarsılmaz bir maneviyat anlayışı taşıyan bir millettir. Yazarın bu eser aracılığıyla Batılı okuyucuya vermek istediği temel mesaj, Türklerin sadece askeri başarılarıyla değil manevi sağlamlıkları, ahlaki ilkeleri ve kültürel direnişleriyle de anılmayı hak ettiğidir.

Eser, özellikle 20. yüzyıl başlarında Avrupa’da yaygın olan “doğulu barbar” imajına karşı yazılmış bir kültürel cevap niteliğindedir. Farrere; Türk halkının insancılığını, kadınlarının vakarını, yaşlılarının bilgece duruşunu ve çocuklarının saflığını örneklerle aktararak Batılı kamuoyunda var olan

çarpıtılmış Türk imgesini düzeltmeye çalışır. Bu yönüyle *Türklerin Manevi Gücü*, oryantalist söylemin dışına çıkan, hatta ona karşı duran bir metin olarak öne çıkar. Özellikle mektuplar, hatıralar ve karakter çözümlemeleri yoluyla yazar, okuyucunun zihninde Türkleri anlatan yeni bir kavram haritası oluşturur. Yazar, Türklerin manevi değerlerini sadece bir milletin özelliği olarak değil, evrensel insanlık değerlerinin bir yansıması olarak ele alır. Merhamet, sadakat, cesaret, tevazu ve onur gibi kavramlar; Farrere’in anlatımında Türk milletine özgü olmakla birlikte tüm insanlığın kıymet verdiği değerler olarak sunulur. Bu bağlamda eser, kültürel farklılıkların altında yatan insani ortaklıklara dikkat çeken barışçıl ve birleştirici bir bakış açısını yansıtır.

6. Eserin Bilimsel ve Kültürel Katkısı

Claude Farrere’in *Türklerin Manevi Gücü* adlı eseri, tarihî ve kültürel analizlerde sıklıkla göz ardı edilen “maneviyat” kavramını merkezine alması bakımından, hem akademik hem de entelektüel alanda özgün bir katkı sunar. Bu katkı, yalnızca içerik düzeyinde değil anlatı biçimi, karakter seçimi ve kültürlerarası iletişimdeki üslup aracılığıyla da kendini gösterir. Eser, klasik anlamda tarih kitabı olmamakla birlikte kültürel tarih ve antropoloji literatüründe değerlendirilebilecek nitelikte bir yapıdadır. Farrere, bireylerin yaşam tarzları, inanç sistemleri ve ahlaki değerleri üzerinden bir toplumun ruhunu çözümlemeye çalışır. Bu yönüyle eser, kültürel anlatı ile kurgusal edebiyat arasında konumlanır.

Farrere’in çalışması, bir yabancı yazarın gözünden Türk kültürel belleğine yapılan nadir katkılardan biridir. Kitap, Batı’da genellikle politik, askerî veya stratejik bağlamda ele alınan Türklerin, insani ve kültürel derinliklerine ışık tutar. Bu bağlamda eser, kültürel bellek çalışmalarında referans olarak değerlendirilebilecek niteliktedir. Ayrıca, eserin Tercüman gazetesi tarafından yayımlanan “1001 Temel Eser” dizisine dâhil edilmiş olması, metnin yerli akademik ve kültürel çevrelerce de bir “temel kaynak” olarak kabul gördüğünü göstermektedir. Bu yönüyle kitap, Türkiye’de milli bilinç ve tarih şuuru oluşturmaya yönelik projelere katkı sağlayan araçlardan biri hâline gelir. Bu bağlamda Farrere’in çalışması, yalnızca içerik değil, yöntem bakımından da kültürel incelemelere katkı sağlayan özgün bir örnek olarak değerlendirilebilir.

7. Eleştirel Değerlendirme: Güçlü ve Zayıf Yönler

Eserin en güçlü yönlerinden biri, Batılı bir yazarın Doğu toplumuna, özellikle Türk milletine duyduğu empatik ve saygılı yaklaşımıdır. Farrere, Batı merkezli oryantalist bir bakış açısı kaçınarak, Türklerin kendi değer sistemleri içinde anlamlı olan yönlerini anlamaya çalışır. Bu durum, eseri klasik oryantalist metinlerden ayırır ve onu kültürlerarası anlayışa katkı sunan bir çalışma hâline getirir.

Her ne kadar Farrere’in gözlemleri değerli olsa da, anlatımın zaman zaman öznel, romantize edilmiş ve edebî süslemelere boğulmuş olması; eserin bilimsel analiz olarak sınıflandırılmasını zorlaştırır. Kaynakça eksikliği, nesnel veri yetersizliği ve metodolojik tutarsızlıklar, akademik

araştırmalar açısından önemli eksiklikler barındırır. Yazar, Türk milletine duyduğu hayranlık nedeniyle zaman zaman aşırı idealize edilmiş portreler çizer. Özellikle “Üç Türk Şehidi” gibi anlatılarda görülen kahramanlık tasvirleri, eleştirel bir mesafeden yoksundur. Bu durum, eserin nesnelliğini zedelemekle beraber, okuyucuyu bir tür “edebî milliyetçilik” algısına sürüklemektedir.

Eserdeki karakterler ve olaylar çoğunlukla elit, asilzade veya kahraman figürler üzerinden anlatılmaktadır. Halktan sıradan bireylere yeterince yer verilmemesi, eserin toplumsal temsil gücünü sınırlayan bir diğer unsurdur. Oysa manevi güç, yalnızca seçkinlerin değil, halkın gündelik yaşam pratiklerinde de gözlemlenebilecek bir olgudur. Bu yönleriyle *Türklerin Manevi Gücü*, bir edebî metin olarak etkileyici ve tematik olarak tutarlı bir yapı sergilese de, bilimsel derinlik açısından belirli sınırlamalara sahiptir. Ancak bu sınırlılıklar, metnin kültürel değerini gölgelememekte; bilakis onu özgün bir kültürel belge olarak daha anlamlı hâle getirmektedir.

8. Sonuç ve Değerlendirme

Claude Farrere’in *Türklerin Manevi Gücü* adlı eseri, 20. yüzyıl başlarının siyasi ve kültürel bağlamı içinde değerlendirildiğinde, yalnızca bir dostluk göstergesi değil; aynı zamanda Batı’nın Doğu’ya dair ön yargılarına karşı kaleme alınmış bir kültürel manifesto olarak da okunabilir. Yazar, Türk milletinin tarih boyunca geliştirdiği manevi kuvveti, çeşitli karakterler, hikâyeler ve gözlemler aracılığıyla aktarmayı başarmış; bu bağlamda eseri, klasik tarih ve kültür kitaplarının ötesine taşıyarak insani bir belge niteliğine ulaştırmıştır.

Eserin sunduğu en temel fikir, Türk milletinin kimliğini sadece maddi başarılar, savaşlar ya da siyasal zaferlerle değil; aksine içsel değerler, ahlaki duruş, merhamet, sadakat ve dirayet gibi soyut ama güçlü niteliklerle kurmuş olmasıdır. Bu bağlamda Farrere, “manevi güç” kavramını hem bireysel hem de toplumsal düzeyde aktarır. Ahmed Cemaleddin Paşa’nın diplomatik asaleti, Arif Bey’in içsel çatışmaları, Üç Türk Şehidi’nin onurlu ölümü ve Prens Seniha’nın duygusal direnci; her biri Türk milletinin karakterini yansıtan simgesel anlatılardır. Öte yandan, eserin akademik anlamda sınırlılıkları olduğu da göz ardı edilmemelidir. Özne anlatım dili, idealize edilmiş karakterler ve halk kesiminden temsili figürlerin eksikliği, metni akademik disiplinler açısından eleştirilebilir kılmaktadır. Ancak bu tür eksiklikler, yazarın edebî ve insani amacını gölgede bırakmaz.

Kitabın Tercüman gazetesi tarafından yayımlanan “1001 Temel Eser” dizisinin bir parçası olarak Türk okuyucusuna sunulmuş olması, onun yalnızca bir Fransız edebî metni değil, aynı zamanda Türk kültürel belleğinin bir parçası hâline geldiğini de göstermektedir. Bu eser, kültürlerarası anlayışı teşvik eden, empatik ve yapıcı bir yaklaşımın örneği olarak Türk edebiyatı ve kültür tarihî içinde özel bir yer edinmiştir. Sonuç olarak *Türklerin Manevi Gücü*, Türk milletinin kimliğini ve ahlaki özünü anlamaya yönelik önemli bir girişimdir. Claude Farrere, bu eseriyle yalnızca bir milletin tarihine değil, ruhuna da

tanıklık etmiştir. Yazarın öngörüsüyle şekillendirdiği bu manevi yapı tasviri, bugün hâlâ geçerliliğini ve önemini korumaktadır.